

Publiceren in het *Bulletin van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium*

Bulletin 39

1 Voorstelling

Het *Bulletin van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium* is een wetenschappelijk tijdschrift gewijd aan de studie, conservatie en wetenschappelijke analyse van het Belgische culturele en artistieke erfgoed.

De artikels in het *Bulletin* worden onderworpen aan blinde peerreview.

Het KIK publiceert artikels in het Nederlands, Frans en Engels. De titels en samenvattingen worden door de redactie vertaald in de drie talen.

2 Kalender

De publicatie van het Bulletin 39 wordt verwacht eind 2024. De **artikels** dienen **ten laatste op 1 december 2023** te worden ingezonden. Het wetenschappelijk redactiecomité zal het artikel evalueren en vervolgens, als de inzending wordt aanvaard, de peerreview organiseren. Ten slotte zal de auteur op de hoogte worden gesteld van de opmerkingen van de reviewers en krijgt hij, indien nodig, de tijd om zijn artikel te herwerken.

3 Modaliteiten van inzending

U wil publiceren in het *Bulletin van het KIK*? Stuur het volledige dossier naar bulletin@kikirpa.be:

1. de naam van de verantwoordelijke voor het artikel: wanneer het artikel door meerdere auteurs is geschreven, wensen wij slechts één contactpersoon te hebben; deze persoon zal de informatie, correcties, enz. centraliseren en doorgeven
2. de documenten:
 - 1) **personalia voor elke auteur**: naam, korte biografie (+/- 80 woorden), postadres en e-mail adres;
 - 2) de **tekst** van de bijdrage met de **titel** van het artikel en de **referentielijst**; de **samenvatting** (max. 1500 tekens, inclusief spaties) met **vijf sleutelwoorden** die de inhoud van het artikel weerspiegelen;
 - 3) de **bijchriften**, vermeldingen van het **copyright** en bondige aanwijzingen voor de opmaak (zie 7. Afbeeldingen);
 - 4) de **afbeeldingen in hoge resolutie** (niet meer dan 2 foto's per tekstpagina);
 - 5) een **lijst van vijf specialisten** in het vakgebied van het artikel (naam, functie, instelling en e-mailadres); u mag geen familiebanden hebben met deze specialisten en ze mogen ook niet werkzaam zijn in uw instelling. U hoeft niet van tevoren contact met

hen op te nemen. Een van de referees zal worden gekozen uit deze lijst en de tweede zal worden gekozen door het KIK.

Enkele dagen na de verzending sturen we u een bevestiging van goede ontvangst.

Het KIK behoudt zich het recht voor om het *Bulletin* te publiceren in Open Access.

4 Algemeen

- Hoofdttekst: MS Word
- Lettertype en -grootte: Times New Roman, 12 punten (hoofdttekst) en 10 punten (voetnoten)
- Interlinie: enkel
- Het begin van een nieuwe alinea wordt aangegeven met een witregel
- De ondertitels zijn genummerd: 1; 1.1.; 1.1.1. etc.
- De verwijzingen naar de afbeeldingen worden opgenomen in de lopende tekst: (afb. x) of (afb. x en y) of (afb. x-z)
- De verkorte bibliografische referenties worden vermeld in voetnoot en genummerd via het automatische systeem van Word (arabische cijfers, doorlopend). Voeg de verwijzing naar de voetnoot toe aan het einde van de zin, voor het leesteken
- Gebruik cursief voor oude termen of termen in een andere taal, voor titels van kunstwerken, boeken, tentoonstellingen, etc.
- Plaats citaten tussen enkele aanhalingstekens ('...'). Als het citaat in een andere taal is dan het artikel, voeg dan een vertaling bij in voetnoot
- Een dankwoord (facultatief) kan wordt ingevoegd na de hoofdttekst, voorafgegaan door te titel 'Dankwoord' (niet in de eerste voetnoot)
- Verwijs in de tekst of voetnoot als volgt naar foto's, objecten of dossiers van het KIK (voorbeelden): KIK foto B198455; KIK object 10100006; KIK dossier 2016.13035
- Verwijs enkel naar webpagina's als ze een permanente link hebben

5 Lijst met referenties aan het einde van het artikel (na de hoofdttekst en het dankwoord)

- Herneem enkel referenties die u heeft aangehaald in uw tekst. Het is niet de bedoeling om een volledige bibliografie over het onderwerp samen te stellen
- Gebruik het verkort systeem van verwijzing: in de voetnoten wordt de referentie afgekort (familienaam auteur + jaar; geen kleinkapitaal; zie punt 6) en achteraan het artikel herneemt een lijst alle verkorte en volledige referenties. Plaats bij deze lijst de referentie telkens eerst in verkorte vorm en in vet, met daaronder de volledige referentie
- Verzamel alle referenties (artikels, tentoonstellingscatalogi, etc.) en klasseer ze alfabetisch volgens de namen van de auteurs of, bij anonieme publicaties, de eerste woorden van de titel of bij een anonieme tentoonstellingscatalogus de plaats van uitgave (zie punt 6)
- Voor de auteurs en redacteurs, vermeld niet de volledige voornaam, maar enkel de initiaal (gevolgd door de familienaam)
- Voor publicaties met een of meerdere redacteurs moeten de namen worden gevolgd door de vermelding (red.) en de volledige referentie van de publicatie

- Indien verschillende werken van dezelfde auteur in hetzelfde jaar zijn gepubliceerd, onderscheidt u ze door een kleine letter toe te voegen: Mercier 2012a, p. 8 en Mercier 2012b, p. 55
- Indien twee of drie auteurs, deze scheiden door "en"
- Indien er meer dan drie auteurs zijn, zet dan "*et al.*" achter de eerste naam in de noot: Mercier *et al.* 2008, p. 30. In de referentielijst aan het eind van het artikel worden alle auteurs genoemd
- Verwijzingen naar archiefdocumenten worden eveneens opgenomen in de referentielijst, onder de titel 'Onuitgegeven bronnen'
- Gebruik arabische cijfers voor nummers van reeksen of tijdschriften
- Bij herdruk:
 - Indien de herdruk gelijktijdig met die van de auteur is verschenen, vermeldt je de datum van de herdruk bij de gebruikte verwijzingsafkorting
 - Bij herdruk na de dood van de auteur wordt de datum van de oorspronkelijke uitgave gebruikt
- Voor uitgaven met meerdere plaatsen van publicatie worden de verschillende plaatsen gescheiden door een /, zonder spaties. Ze worden geschreven in de taal van uw artikel (zelfs al is het artikel waarnaar u verwijst in een andere taal)

5.1 Referenties van **boeken**

Fransen 2013

B. Fransen, *Rogier van der Weyden and Stone Sculpture in Brussels*, Londen/Turnhout, 2013.

⇒ Plaats een "/" tussen twee plaatsen van publicatie

Mund, Stroo en Goetghebeur 2003

H. Mund, C. Stroo en N. Goetghebeur, met de medewerking van H. Nieuwdorp, *The Mayer van den Bergh Museum. Antwerp (Corpus de la peinture du quinzième siècle dans les Pays-Bas méridionaux et la Principauté de Liège, 20)*, Brussel, 2003.

⇒ Als het boek deel uitmaakt van een reeks, noteer dan de titel tussen haakjes, gevolgd door een komma en het volumenummer

Das Skizzenbuch von Albrecht Dürer 1905

Das Skizzenbuch von Albrecht Dürer in der Königlichen Öffentlichen Bibliothek zu Dresden, heruitg. R. Bruck, Straatsburg, 1905, pl. 156.

⇒ Als er geen auteur is, vermeld dan de eerste woorden van de titel

5.2 Referenties van **tentoonstellingscatalogi**

⇒ Vermeld de plaats en de data van de tentoonstelling tussen haakjes

Van den Brink 2001

P. van den Brink (red.), *L'entreprise Brueghel* (tent.cat., Maastricht, Bonnefantenmuseum, 13 okt. 2001-17 feb. 2002/Brussel, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, 22 maart-23 juni 2002), Gent/Maastricht, 2001.

- ⇒ Als er geen auteur of redacteur vermeld wordt in de publicatie, noteer dan de plaats van publicatie

Liège 1966

Lambert Lombard et son temps (tent.cat., Liège, Musée de l'Art wallon, 30 sept.-31 okt. 1966), Liège, 1966.

Parijs 1978

Borobodur: chefs-d'œuvre du bouddhisme et de l'hindouisme en Indonésie (tent.cat., Parijs, Petit-Palais, 24 feb.-15 juni 1978), Parijs, 1978.

5.3 Referenties van **artikels**

- in **tijdschriften** (voorbeeld met meer dan drie auteurs):

Augustyniak et al. 2009

A.-S. Augustyniak, E. Mercier, M. Serck-Dewaide en J. Sanyova, *La statuette mosane du Saint Éloi de Hour*, in *Bulletin de l'Institut royal du Patrimoine artistique/Bulletin van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium*, 32, 2009, p. 113-162.

- in **monografieën**:

Fraiture 2012

P. Fraiture, *Dendro-Archaeological Examination of Paintings by Pieter Brueghel the Younger*, in D. Allart en C. Currie, *The Brueg[H]El Phenomenon. Paintings by Pieter Bruegel the Elder and Pieter Brueghel the Younger With a Special Focus on Technique and Copying Practice (Scientia Artis, 8)*, Brussel, 2012, p. 1002-1017.

- in **tentoonstellingscatalogi**:

Brunori en Niccoli 2000

M. Brunori en B. Niccoli, "*Ad vestiendum imaginem*". *I costumi degli attori: le vesti scolpite e le stoffe dipinte delle statue*, in M. Burrelli (red.), *Sacre Passioni. Scultura lignea a Pisa dal xii al xv secolo* (tent.cat., Pisa, Museo nazionale di San Matteo, 8 nov. 2000-8 apr. 2001), Pisa, 2000, p. 245-256.

- in **tentoonstellingscatalogi zonder naam van auteur of redacteur**:

Parijs 1978

Borobodur: chefs-d'œuvre du bouddhisme et de l'hindouisme en Indonésie (tent. cat., Parijs, Petit-Palais, 24 feb.-15 juni 1978), Parijs, 1978.

- in akten van colloquia:

Mercier 2014

E. Mercier, *La statuaire en bois polychromé des XIIIe et XIVe siècles dans la principauté de Stavelot-Malmedy*, in A. Dierkens, N. Schroeder en B. Van den Bossche (red.), *À la recherche d'un temps oublié. Histoire, art et archéologie de Stavelot-Malmedy au XIIIe siècle* (akten van colloquium, Stavelot, abdij, 10-11 mei 2012), Stavelot, 2014, p. 109-114.

- in woordenboeken:

Bauer 1974

H. Bauer, *Christusbild*, in E. Kirschbaum en W. Braunfels (red.), *Lexikon der christlichen Ikonographie, 1. Allgemeine Ikonographie. A-Ezechiel*, Rome/Wenen, 1974, kol. 414-442.

- in online publicaties:

Bertoni Cren 2011

N. Bertoni Cren, *La méthode stratigraphique appliquée à l'étude de la sculpture médiévale. La fiche d'unité stratigraphique pour la documentation de la polychromie du crucifix de Forni di Sopra (Udine, Italie)*, in *Bulletin du centre d'études médiévales d'Auxerre (BUCEMA)*, 15 (<http://cem.revues.org/12009>), 2011, p. 323-331.

Verougstraete 2015

H. Verougstraete, *Frames and Supports in 15th- and 16th-Century Southern Netherlandish Painting* (<http://org.kikirpa.be/frames/>), Brussel, 2015.

⇒ Voeg een DOI-referentie toe in de bibliografische notitie van online publicaties

Schlumbaum en Vandorpe 2012

A. Schlumbaum en P. Vandorpe, *A Short History of Lagenaria siceraria (bottle gourd) in the Roman Provinces: Morphotypes and Archaeogenetics*, in *Vegetation History and Archaeobotany*, 21, 6 (<https://doi.org/10.1007/s00334-011-0343-x>), 2012, p. 499-509.

5.4 Referentie van een niet-gepubliceerde doctoraatsverhandeling of masterthesis

Mercier 2008

E. Mercier, *La polychromie de la sculpture mosane en bois du XIIIe siècle*, doctoraatsthesis in de kunstgeschiedenis en archeologie, Université de Liège, 2008.

5.5 Referentie van een niet-gepubliceerd archiefdocument (in te voegen bij de referentielijst, onder de titel 'Onuitgegeven bronnen')

5.6

⇒ een document uit het fonds

Plaats van de instelling, Naam van de instelling (Afkorting van de naam van de instelling),

Naam van het fonds: auteur, titel [bijkomende informatie over de inhoud van het document] (datum van het document), nummer van het document, pagina of nummer en zijde van het blad.

Brussel, KIK, Archives (1949-1965)

Brussel, Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK), *Archives (1949-1965)*, 3597 : Paul Coremans (1908-1965), Verslag van een zending naar Indonesië voor UNESCO in februari-maart 1956 [in het Nederlands, getypt, meerdere kopijen, met zwart-witfoto's] (1956), fol. 15v.-36r.

⇒ verschillende documenten uit dezelfde collectie

Brussel, KIK, Archives (1949-1965)

Brussel, Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK), *Archives (1949-1965)*, diverse nummers

3597: Paul Coremans (1908-1965), Verslag van een zending naar Indonesië voor UNESCO in februari-maart 1956 [in het Nederlands, getypt, meerdere kopijen, met zwart-witfoto's] (1956), fol. 15v.-36r.

Nummer in numerieke volgorde: naam van het fonds..., titel ... [bijkomende info...] (datum), fol. r.-v.

Nummer in numerieke volgorde: naam van het fonds..., titel ... [bijkomende info...] (datum), fol. r.-v.

Etc.

6 Referenties in de voetnoten

- Schrijf de familienaam van de auteur, het publicatiejaar en de pagina('s) (geen kleinkapitaal en geen komma vóór de datum): Mund, Stroo en Goetghebeur 2003, p. 18-24
- Indien verschillende werken van dezelfde auteur in hetzelfde jaar zijn gepubliceerd, onderscheidt u ze door een kleine letter toe te voegen: Mercier 2012a, p. 8 en Mercier 2012b, p. 55
- Orden het verkort systeem van verwijzing in voetnoten in chronologische volgorde
- Indien twee of drie auteurs, deze scheiden door "en", "et", "and" (afhankelijk van de taal van het artikel)
- Indien er meer dan drie auteurs zijn, zet dan "*et al.*" achter de eerste naam in de noot: Mercier *et al.* 2008, p. 30. In de referentielijst aan het eind van het artikel worden alle auteurs genoemd
- Bij herdruk:
 - Indien de herdruk gelijktijdig met die van de auteur is verschenen, vermeldt je de datum van de herdruk bij de gebruikte verwijzingsafkorting
 - Bij herdruk na de dood van de auteur wordt de datum van de oorspronkelijke uitgave gebruikt

- Referenties **van boeken of artikels**: noteer de namen van de auteur(s), het jaartal, een komma en de pagina('s) (geen kleinkapitaal en geen komma vóór de datum)

Mund, Stroo en Goetghebeur 2003, p. 18-24, 36-37 en 49.

- Voor boeken of artikels met **meer dan drie auteurs of redacteurs**, vermeld je enkel de eerste auteur of redacteur, gevolgd door de vermelding *et al.* (in cursief). Vermeld steeds alle auteurs of redacteurs in de referentielijst

Hollanders-Favart *et al.* 1975, p. 57.

- Referentie van een **boek zonder naam van auteur of redacteur**: schrijf de eerste woorden van de titel in cursief, een komma, het jaartal en de pagina('s)

Die Sprache des Materials, 2013, p. 3.

- Referentie van een **tentoonstellingscatalogus zonder naam van auteur of redacteur**: schrijf de plaats van uitgave, het jaartal, een komma en de pagina('s)

Parijs 1978, p. 43.

- Referentie van **boeken of artikels van eenzelfde auteur die in hetzelfde jaar zijn verschenen**: onderscheid ze door de nummers a, b, etc. toe te voegen na het jaar van publicatie (zonder spatie). Doe hetzelfde voor de verkorte verwijzing in de referentielijst

Fransen 2012a, p. 32.

Fransen 2012b, p. 225.

- Verwijzing naar **dezelfde referentie als in de vorige voetnoot** wanneer in de voorgaande voetnoot slechts één publicatie wordt vermeld

¹Fransen 2015, p. 60.

²*Ibidem*, p. 65.

¹Fransen 2015, p. 60; Mercier 2008, p. 23.

²Fransen 2015, p. 65.

- Referenties van **archiefdocumenten**

Plaats van de instelling, Afkorting van de naam van de instelling, *Naam van het fonds*, nummer van het document, pagina of nummer en zijde van het blad.

Namur, Archives de l'État/AE, *Notaire Étienne Thomas à Natoye*, 48, fol. 121v.-122r.

7 Afbeeldingen

Het KIK is erg streng in de beoordeling van de kwaliteit van de gepubliceerde foto's en behoudt zich het recht voor om foto's te weigeren indien ze niet voldoen aan de eisen. We raden je ten stelligste aan om indien mogelijk afbeeldingen van het KIK te gebruiken. De website <http://balat.kikirpa.be> verschaft je toegang tot bijna 700 000 foto's van het Belgische erfgoed.

De auteur moet voor alle afbeeldingen met rechthebbenden toestemming hebben verkregen voor publicatie en een correcte copyrightvermelding leveren. Het KIK is niet verantwoordelijk indien er klachten komen van een rechthebbende.

De afbeeldingen moeten niet worden ingevoegd in de tekst, maar worden geleverd in afzonderlijke bestanden TIFF 350dpi en doorlopend genummerd in functie van hun plaats in de tekst (afb. 1, afb. 2, etc.) (de foto's © KIK-IRPA, Brussel moeten niet worden geleverd. Vermeld enkel het fotonummer in het document met de bijschriften). Hun plaats moet worden aangegeven in het artikel zelf door het invoegen van het nummer van de afbeelding: (afb. 1); (afb. 2-3); (afb. 1 en 5).

Tabellen en schetsen moeten worden doorgestuurd in EPS, Word of Excel en worden beschouwd als afbeeldingen (doorlopende nummering met de foto's).

De bijschriften en copyrightvermeldingen worden hernomen in een afzonderlijk Word-document. Onder het bijschrift mag de auteur telkens de afmetingen aangeven waarin de afbeelding moet verschijnen: S, M of L. U mag tevens preciseren indien twee afbeeldingen bijvoorbeeld tegenover of naast elkaar moeten verschijnen. Het KIK neemt de uiteindelijke beslissing.

Voor de officiële foto's van het KIK, vermeld niet "© KIK-IRPA, Brussel" op elke foto: vermeld enkel het nummer (ook voor labofoto's, infraroodfoto's en radiografieën).

-Voorbeeld van een **verwijzing naar een KIK-foto** (letter vóór nummer, in dit geval "X"):

Afb. 1

Foto met strijklicht van paneeldetails waarop penseelstreken te zien zijn die de heilige Augustinus omzeilen (a) en de toren achter de heilige Barbara (b). X079321I en X079327I.

-Voorbeeld van een **verwijzing naar een KIK-infraroodreflectografie (IR)**:

Afb. 1

Altaarstuk van Herbais-sous-Piétrain, infrarood reflectografie.

(a) Detail van de *Arrestatie van Christus*, binnenzijde van de linkerflap, groot paneel. IR001072I.

(b) Detail van de *Lijdensweg van Christus in de Hof van Olijven*, binnenzijde van het linkerpaneel, klein paneel. IR001071I.

-Voorbeeld van een **verwijzing naar een KIK-radiografie (RX)**:

Afb. 13

Röntgenfoto, diagram van detail van de plaats van de plug. RXR000601I.

Voor **werkfoto's of werkdocumenten** gemaakt door restauratoren, wetenschappers, kunsthistorici van het KIK, vermelden we:

werkfoto (voornaam en naam van de auteur) (photo de travail in FR en working photo in EN)

Of

werkdocument (voornaam en naam van de auteur) (document de travail in FR of working document in EN).

-Voorbeelden van **verwijzingen naar werkfoto's of werkdocumenten**:

Afb. 1

Graveringen in de grondlaag voor de plaatsing van de cirkels in Onze-Lieve-Vrouw met Kind. Werkfoto (Marie Postec).

Afb. 25

Maria-altaar. Kerniel, Sint-Pantaleonkerk. Werkfoto (Jeroen Reyniers).

Afb. 1

Schema van het retabel in geopende toestand, volgens de samenstelling, met de toekenning van dendrochronologische codes voor de onderzochte dragers en de afmetingen van alle panelen in cm. De pijlen tonen de groei van de jaarringen van het hart naar het spinthout. Werkdocument (Pascale Fraiture).

Afb. 1

Hypothetische reconstructie 1 (open retabel). Werkdocument (Dominique Deneffe).

8 Bijschriften bij de afbeeldingen

Volgorde van de informatie in de bijschriften:

Kunstenaar, *titel*, datum, techniek, afmetingen (plaats van conservering, inv.). Copyright/KIK-nummer/Naar ... (het verkort systeem van verwijzing, datum, pagina).

Afb. 27

Anoniem, *De heiligen Joris en Margaretha*, ca. 1410-1415, miniatuur uit een Vlaams getijdenboek (Parijs, Bibliothèque de l'Arsenal, Ms. 565, fol. 124v). © Paris, BnF. Bron gallica.bnf.fr / BnF.

Afb. 15

Albrecht Bouts, *Sint-Christoffel*, ca. 1480-1485, olie op hout, 30,0 x 42,0 cm (Modena, Galleria Estense, inv. 320). © XX.

Fig. 12

Balsemvaas in glas met gouden strepen – voorzijde, onderzijde met inscriptie, en tekening –, eerste helft 1ste eeuw n.Chr. (Toledo, Museum of Art, inv. 67.9). Naar Grose 1989, p. 239, 339 en 431.

Er bestaan **twee systemen** wanneer letters worden gebruikt om een figuur met meerdere illustraties te onderscheiden:

- Ofwel worden de opschriften (a), (b) enz. **onder elkaar** geplaatst wanneer er meer dan een (minimum twee) is, wanneer er verscheidene afzonderlijke afbeeldingen zijn en in gevallen waarin er een duidelijke noodzaak is om de verschillende opschriften van elkaar te onderscheiden.

Voorbeeld:

Afb. 1

Onbeschilderde rand aan de linkerkant verhoogd boven de picturale laag van *Sint Barbara*.

(a) Foto bij het strijklicht

(b) Foto verkregen met de HIROX digitale microscoop

(c) 3D profiel verkregen met de HIROX digitale microscoop

- In het andere geval zijn de opschriften (a) en (b) (maximaal twee) in **één lopende tekst** geïntegreerd, waarbij het onderscheid minder belangrijk is of de onderverdeling in afzonderlijke regels minder elegant.

Voorbeeld:

Afb. 1

Paneel van de *Heilige Augustinus*, voorzijde (a) en keerzijde (b), ca 1500, 26,2 × 11,3 cm (Gent, Begijnhof O.-L.-Vrouw ter Hoyen). X079318 en X079319.

9 Courante afkortingen

Catalogusnummer: cat.

Inventarisnummer: inv.

Circa: ca.

Kolom: kol.

Redacteur: red.

Afbeelding: afb.

Folium: fol. (geen 's', ook niet in het meervoud)

Pagina: p. (geen 's', ook niet in het meervoud, geen pp.)

Recto / verso : r. / v.

Nummer: nr. en nrs. (mv.)

Volume: vol. (geen 's', ook niet in het meervoud)

Voor Christus: v.Chr.

Na Christus: n.Chr.